

Motion till riksdagen 2008/09:K240

av **Gunnar Andrén (fp)**

Utdrag ur val- och folkbokföringsbasen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utdrag ur val- och folkbokföringsbasen inte ska omfatta personer med skyddad identitet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Valmyndigheten ska få leverera datafiler i stället för färdigtryckta blanketter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förordningarna bör anpassas både till vad modern data-teknik medger, personlig integritet kräver och offentlighetsprincipen innefattar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kostnaden för utdrag ur val- och folkbokföringsbasen blir lika för alla partier enligt avgiftsförordningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beslut träffas så att dessa saker kan vara i funktion vid Europaparlamentsvalet den 7 juni 2009.

Motivering

Valmyndigheten har i en rapport i anslutning till iakttagelser från 2006 års allmänna val föreslagit

1. att förordningen om utdrag ut val- och folkbokföringsdatabasen ändras så att avgiften för utdrag för partier som inte ha rätt till gratis utdrag anpassas till avgiftsförordningen,
2. att regeringen utfärdar föreskrifter som gör det möjligt att i fortsättningen leverera datafiler i stället för färdigtryckta etiketter när det gäller vissa be-

Fel! Okänt namn på

gränsade utdrag som gäller dels de röstberättigade, dels kandidater på valsedlarna.

Förordningen (2002:62) om utdrag ut val- och folkbokföringsdatabasen innebär att Valmyndigheten, någon gång under perioden den 1 april–1 september det år då val till riksdagen äger rum, på beställning ska göra en utskrift som avser samtliga personer i ett eller flera län eller i hela landet som på grundval av förhållandena vid tidpunkten för utskriften kan antas vara röstberättigade vid något av valen.

Utskriften får omfatta de röstberättigades födelsetid, namn och adresser samt uppgift om vid vilka val de har rösträtt. Valmyndigheten bestämmer hur och vid vilken tidpunkt en utskrift enligt denna förordning ska beställas och hur utskriften ska utformas. Valmyndigheten får medge att utskriften begränsas till att avse ett urval av de personer som anges. Till grund för ett sådant urval får användas endast de röstberättigades födelsetid och uppgift om vid vilka val de har rösträtt.

Enligt min mening krockar här offentlighetsprincipen med bestämmelserna om skyddad identitet. Förordningen bör därför kompletteras med att det i val- och folkbokföringsdatabasen ska införas en bestämmelse som ger väljare med skyddad identitet skydd också i detta avseende vid begäran att få ta del av hela eller utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen, men att det i varje fall ska anges hur många personer det är fråga om. Riksdagens ombudsman samt Valprövningsnämnden ska alltid ha tillgång till alla uppgifter i val- och folkbokföringsdatabasen.

När Valmyndigheten gör en utskrift enligt 2002 års förordning får myndigheten ta ut en avgift om

1. 25 kr för varje utskriven sida, eller
2. 50 öre för varje utskriven adressetikett, dock minst 50 kr.

Avgift ska dock inte tas ut för en utskrift som görs på beställning av ett parti som vid något av de två senaste valen till riksdagen har fått mer än en procent av rösterna i hela landet. 2002 års förordning ersatte förordningen (1992:609) om avgift för utdrag ur röstlängd i samband med att en registerlag för röstlängdsregistret trädde i kraft. Syftet med förordningen är att garantera att de större partierna får tillgång till röstlängdsuppgifter för att nå ut till väljarna.

Valmyndigheten ska å andra sidan lämna uppgifter om registerinnehåll i enlighet med offentlighetsprincipen. Som ovan framgår bör enligt min mening denna förordning kompletteras med en bestämmelse som undantar personer med skyddad identitet, alltså även för de politiska partierna och andra som kan tänkas köpa registerutdrag. Det personliga skyddet och integriteten går före partiernas i och för sig legitima krav att kunna informera varje röstberättigad om sin politik och sina kandidater. Men eftersom man inte kan utesluta att personer som är på jakt efter personer med skyddad identitet inte ens drar sig för att utnyttja offentlighetsprincipen vad gäller val- och folkbokföringsdatabasen bör undantaget skrivas in i förordningen.

Den som önskar ta del av en allmän handling har även rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen till den del den får lämnas

Fel! Okänt namn på

ut. Det gäller alltså även val- och folkbokföringsdatabasen. En myndighet är dock inte skyldig att i större utsträckning än vad som följer av lag lämna ut en upptagning för automatiserad behandling i annan form än utskrift. Myndigheten kan då endast ta ut kostnader i enlighet med vad som gäller enligt avgiftsförordningen (1992:121) för den som begär kopior hos myndighet.

Slutligen finns den begränsning som följer av 7 § lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar som säger att uppgifter ur databasen får lämnas ut till enskild på medium för automatisk databehandling endast om regeringen har meddelat föreskrifter om det.

I dag saknas sådana föreskrifter, varför uppgifter endast lämnas ut på papper. Som lätt inses innebär detta dels praktiska problem, dels – om datafiler skulle användas – integritetsproblem.

Inför valet 2006 informerade Valmyndigheten de nio partier som har rätt till gratis utdrag om möjligheten att beställa utdrag. En särskild blankett som partierna kunde använda för beställningarna togs fram. Utdrag kunde, senast vid en viss tidpunkt, beställas för visst/vissa län eller för hela landet.

Dessutom erbjöds etiketter med adresser till samtliga utlandssvenskar samt till förstagångsväljare och utländska medborgare länsvis. Valmyndigheten avtalade med ett tryckeri om tryckning av längder och etiketter.

Fem partier, Arbetarepartiet-Socialdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna, Moderata samlingspartiet och Vänsterpartiet, beställde längder och etiketter. Tryckningen kom totalt att omfatta drygt 25 miljoner personposter för längderna som trycktes och bands valdistriktsvis.

Vidare beställdes 1 383 336 etiketter avseende förstagångsväljare, 113 678 avseende utlandssvenskar och 124 995 avseende utländska medborgare. Sedan detta material levererats kom önskemål om olika utdrag ur röstlängdsregistret – framförallt avseende förstagångsväljare – från flera, i huvudsak mindre, partier och i något fall enskilda kandidater. Dessutom beställde tidningar, radio och tv många olika sammanställningar med personuppgifter gällande kandidater. Uppgifterna ska oftast användas för att granska de som kandiderar i valen och se om kandidaterna förekommer t.ex. i register hos Kronofogdemyndigheten eller polisen.

Valmyndigheten kunde 2006 endast erbjuda pappersutskrifter från vanlig laserskrivare och mot en kostnad enligt avgiftsförordningen. Med tillämpning av avgiftsförordningen blir det betydligt billigare utskrifter än om avgift tas enligt förordningen om utdrag ur val- och folkomröstningsdatabasen.

Hantering av beställningarna är enligt Valmyndigheten tidskrävande och riskerar ta bort fokus från viktigt förberedelsearbete som pågår under halvårsperioden före ett riksdagsval.

Det finns flera problemområden att beakta:

1. Utdrag ur databasen avseende personer som är upptagna i röstlängden. Fem av de totalt nio partier som hade rätt att få utdrag beställde sådana i större eller mindre omfattning. Leveranserna rör sig om volymer i form av lastpallar, vilket förutsätter betydande administration för att det ska vara möjligt att

Fel! Okänt namn på

ta hand om dem. I den mån något parti som inte hade rätt till gratis utdrag ändå begär det, skulle ersättning tas ut med 25 kr sidan.

Mindre partier beställde utdrag från Valmyndigheten för endast en kommun och efter den tidpunkt som Valmyndigheten satt som sista datum för att få utdrag enligt förordningen om utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen, då med åberopande av rätten till uppgifter enligt offentlighetsprincipen.

Valmyndigheten kan inte säga nej till en sådan begäran, eftersom den med rutinbetonade åtgärder kan åstadkomma utskriften. Då får ersättning endast tas ut enligt den vanliga avgiftsförordningen, dvs. 50 kr för de första tio sidorna och därefter 2 kr per sida. Det innebär att någon avgift om 25 kr per sida för "utdrag ur röstlängden" aldrig kan tas ut, eftersom det inte är rimligt att de som egentligen beställer för sent får ett bättre pris än de som beställer i rätt tid.

Ett antal partier beställde visserligen etiketter men även där fanns det partier som hellre tog ett utdrag på papper avseende exempelvis alla utlands-svenskar och lät något företag läsa in uppgifterna (skanning) och skapa en datafil, varefter adresserna kunde tryckas direkt på kuvert för en mindre kostnad.

2. Utdrag ur databasen avseende kandidater på valsedlar. Uppgifter om kandidater som står på valsedlarna är av stort intresse för press, radio och tv. Eftersom i stort sett alla kombinationer av uppgifter som media begär ur moderna databaser kan tas fram av kompetent personal med relativt kort arbetsinsats (avsevärt mindre än de tre fyra timmar som ansetts rimligt) har Valmyndigheten haft relativt stor frekvens av framställning av olika utdrag till media.

Valmyndigheten får emellertid endast leverera uppgifterna via utskrift på papper. Det upplevs både av myndigheten och av mottagarna som tungrott och otidsenligt, särskilt som de utskrivna papperslistorna i vissa fall har levererats inte till beställaren utan direkt till ett dataföretag som skannat in uppgifterna och skapat datafiler av dem.

Enligt min mening är det angeläget att de aktuella förordningarna bearbetas med hänsyn både till vad modern teknik medger, vad personlig integritet kräver och vad väljarna har anledning att kräva i offentlighet såvitt avser kandidater som kandiderar till förtroendeuppdrag.

Riksdagen behandlade 2007/08 en av mig likalydande motion (2007/08:K388). Den avslogs – sedan konstitutionsutskottet utförligt och korrekt redogjort för såväl gällande bestämmelser, Valmyndighetens rapport 2007:1 och motionens yrkanden – av utskottet med motiveringen att regeringens prövning av förslagen från Valmyndigheten inte borde föregripas. Det kan sägas vara en rimlig tolkning med lång tid till nästa allmänna val.

Men tiden intill nästa allmänna val, Europaparlamentsvalet den 7 juni 2009 – Europaparlamentet beslutade den 21 maj 2008 att valet till parlamentet ska äga rum i de 27 medlemsländerna under perioden 4–7 juni 2009 – är nu ett år kortare än då frågorna senast aktualiserades i riksdagen. Det förefaller uppenbart att Valmyndighetens förslag från 2007 ännu inte är färdigberedda i Regeringskansliet. Det väcker farhågor för att brist på tid kan uppkomma.

Fel! Okänt namn på

Jag anser därför att riksdagen bör besluta enligt motionens förslag. Särskilt frågan om skyddad identitet är principiellt viktig och bör vara avgjord och klarlagd i god tid före Europaparlamentsvalet den 7 juni 2009.

Detta bör enligt min mening ges regeringen till känna.

Stockholm den 1 oktober 2008

Gunnar Andrén (fp)